

PRESEDNÍCTVU ZVÄZU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

14. III. 1968

Pretože sa mi aj v budúcnosti bude bridíť čo ako obratné kamuflovanie nehumanistických atrocít do humanistických floskúl a pretože ani demokratická väčšina ma nepresvedčí, že je to prezieravý a hlavne spravodlivý postup, prosím predsedníctvo Zväzu slovenských spisovateľov, aby ma uvoľnilo z predsedníctva a členstva v redakčnej rade Kultúrneho života. Zároveň prosím KŽ, aby od najbližšieho čísla neuvádzal moje meno v zozname spolupracovníkov menovaného časopisu.

L. Novomeský

L. Novomeského zakrátko nasledovali básnici Válek a Mihálik.

M. Válek sa 3. IV. obrátil na šéfredaktora KŽ, že sa vzdáva členstva v redakčnej rade, lebo sa do nej „preniesli rozpory existujúce vo výbore ZSS. S niektorými názormi redakčnej rady nemôžem súhlasiť a práca v nej nezodpovedá mojim predstavám. Pri súčasnom zložení redakčnej rady nevidím predpoklady, že by som svojou činnosťou v nej mohol nejako podstatne ovplyvniť jej činnosť. Preto moje členstvo v redakčnej rade KŽ je iba formálne — teda zbytočné...“ Šéfredaktor mal považovať o možnosti uverejniť tento list. „Predišlo by sa zbytočným dohadom a kombináciám...“

V. Mihálik oznámil rozhodnutie vystúpiť z redakčnej rady šéfredaktorovi KŽ ústne, ale 12. IV. mu ho oznámil aj písomne s odôvodnením: „Robím to zo solidarity so s. Novomeským, ktorého roztrpčila činnosť niektorých členov redakčnej rady. Aj ja som prišiel na to, že redakčná rada v terajšom svojom zložení nie je schopná pracovať bez afektov, uvážlivo, zodpovedne a bez prejavov osobných averzií. Preto v časopise dochádza k napádaniu kultúrpolitických stanovísk, ktoré si osvojili volené orgány zväzu, preto sa pri jeho redigovaní uplatňujú tendencie, s ktorými nemôžem súhlasiť. Vystupu-

jem na protest proti činnosti ľudí, pre ktorých bol s. Novomeský dobrý len dovtedy, kým ho potrebovali ako mravnú autoritu; teraz im začína prekážať...“

(Pre informáciu: šéfredaktorom KŽ bol Jozef Bob, predsedom red. rady L. Novomeský, členmi: P. Berta, K. Földvári, Z. Jesenská, A. Kalinová, P. Karvaš, V. Miňálik, M. Nadubinský, P. Števíček, D. Tatarka, M. Válek, Š. Záry.)

Sekretariát ZSS poskytol ČTK správu o abdikácii troch členov red. rady (lebo redakcia KŽ ich odstúpenie neoznámila) a ČTK ju uverejnila 19. IV. v dennej tlači. Výbor ZSS na zasadnutí 23. IV. demisiu neprijal a odvolal celú red. radu. Šéfredaktor mal predložiť návrh na zloženie novej red. rady po konferencii ZSS. ČTK uverejnila 26. IV. vyhlásenie L. N., V. M. a M. V.:

„V súvislosti s mnohými žiadosťami o vysvetlenie nášho postoja v prípade redakčnej rady Kultúrneho života považujeme za nevyhnutné vysvetliť príčiny nášho odchodu z tejto redakčnej rady. Očakávali sme, že redakcia KŽ podá objektívnu informáciu svojim čitateľom. Keďže sa tak nestalo, chceme sa vyjadriť touto cestou.

Ako sme už oznámili, rozhodli sme sa vystúpiť z redakčnej rady Kultúrneho života. Neurobili sme to s ľahkým srdcom, pretože sme dlhé roky spolupracovali s týmto časopisom a všemožne sme ho bránili v časoch, keď bol terčom najostrejších útokov. Chceme zdôrazniť, že sa nevzdávame ako tí, ktorých prerástla doba, ale vystupujeme z redakčnej rady na protest proti praxi, s ktorou nemôžeme súhlasiť. Zvyšok redakčnej rady KŽ vo svojom vyhlásení vyslovuje prekvapenie nad našim postojom. Sme dvojnásobne prekvapení týmto predstieraným údivom, pretože sme svoje rozhodnutie oznámili už na zasadnutí výboru ZSS dňa 18. marca 1968 a neskôr o krízovej situácii KŽ dvakrát rokovalo predsedníctvo Zväzu. Jednako však cítime povinnosť objasniť svoje stanovisko slovenskej kultúrnej verejnosti teraz, keď sa nám zdá, že sme už vyčerpali iné možnosti na nápravu veci.

Je známe, že od vlaňajšieho leta sa zreteľne rozdelili fronty v slovenskej spisovateľskej obci. Prejavuje sa to na odlišnom postoji k niektorým otázkam (list skupiny spisovateľov IV. zjazdu, Mňáčkov prípad), ktorých význam sa umele zveličuje, aby sa zastrela skutočná príčina konfliktu. Skutočnou príčinou je podľa nášho názoru predovšetkým politické hodnotenie arabsko-izraelskej vojenskej zrážky. Cieľom hrubých útokov, intrig a klebiet sú najmä tí spisovatelia, ktorí nechceli byť jednostranní v hodnotení izraelsko-arabského konfliktu, aj

keď to na druhej strane neznamená, že sa bez výhrad stotožňujú so všetkými aspektmi zahraničnej politiky našej vlády.

Nazdávame sa, že slovenskí spisovatelia, ak rozmýšľajú a cítia humanisticky, musia sa stavať kriticky k nacionálnemu šovinizmu na oboch stranách. Kultúrny život to dosiaľ robil veľmi jednostranne. Hoci je časopisom Zväzu slovenských spisovateľov, v uvedenom zmysle nevyjadroval hľadiská volených orgánov Zväzu.

Spomínané kritériá sa premietajú aj do hodnotenia vnútropolitckej situácie ČSSR. Sme presvedčení, že téza: najprv demokratizácia, potom federácia, ktorá je teraz taká rozšírená a ktorej konkrétne ozveny možno nájsť aj v Kultúrnom živote, je pomýlená a že tieto dve otázky nemožno od seba oddeľovať ani preferovať jednu pred druhou, pričom sa domnievame, že životný záujem slovenského národa — totiž realizovanie úplnej svojbytnosti a zvrchovanosti tohto národa — nás oprávňuje akcentovať v tejto situácii práve myšlienku federalizácie. Bez jej dosiahnutia, bez dovŕšenia národnej revolúcie nemôže totiž existovať ozajstná demokracia, aspoň nie demokracia slúžiaca záujmom slovenského národa.

Nie sme ochotní ďalej kryť svojimi menami tendencie, s ktorými nesúhlasíme. Extrémnym silám sa darí ochromovať a rozkladať slovenskú spisovateľskú obec práve v čase, ktorý je pre ďalšie osudy nášho národa a kultúry rozhodujúci. Nebudeme pri tom asistovať.“

K abdikácii a k citovanému vyhláseniu troch členov red. rady sa v KŽ č. 18 (3. V. 1968) vyjadrili ostatní členovia red. rady nesúhlasne a polemicky. Len Š. Záry sa vyslovil, že bol členom za vydav. Slov. spisovateľ a redakčnú prácu si predstavoval praktickejšie. Pokladá redakčné rady za prekonané, za zvyšok „direktívneho riadenia, prevodových pák a reglementácií... opatrení, ktoré vlastne okypťujú a podceňujú osobu šéfredaktora a jeho interného pracovného štábu“.

Rozhodnutie L. Novomeského rezignovať na členstvo v predsedníctve ZSS, ale najmä v redakčnej rade KŽ prekvapilo spisovateľov i čitateľov KŽ. Veď zápas tohto časopisu o obrodu umenia i spoločnosti od r. 1963 je naozaj neodmysliteľne spätý práve s Novomeského menom. Nie preto, že Novomeský bol niekoľko rokov predsedom redakčnej rady KŽ, hoci jeho podnety, iniciatíva, rady atď. nepochybne ovplyvňovali a určovali zameranie spisovateľského týždenníka. Najzávažnejšie je, že jeho bojovná antidogmatická publicistika (spolu s článkami G. Husáka!), dožadujúca sa vášnivo i múdro demokratizá-

cie nášho života, zrovnoprávnenia dvoch národov republiky, rehabilitácie V. Clementisa, DAVu, SNP, Štúra, Matice slov., moderného umenia atď., atď. prinajmenšom inšpirovala na Slovensku i v Čechách obrodné hnutie, ktoré napokon vyvrcholilo v roku 1968 („pražská jar“).

Prekvapilo i preto, že XXIII. ročník KŽ (1968) sa otváral príspevkom L. Novomeského Jubilejný rok, 9. II. sa Novomeský vyslovil v ankete Aká bude Bratislava a 8. III. tu vyšiel jeho dovtedy nepublikovaný diskusný príspevok na IV. zjazde čs. spisovateľov (nehovoriac o tom, že závažné publicistické state G. Husáka vychádzali v č. 2, 5, 6, 7, 8 KŽ). Vysvetlenie (správne? nesprávne?) sa neskôr hľadalo v skutočnosti, že G. Husák vtedy už zrejme obnovoval týždenník Nové slovo (začalo vychádzať r. 1968) a asi sa mu hodil vzruch okolo KŽ. A Novomeský, Mihálik a Válek sa hneď stali členmi redakčnej rady NS.

Konferencia ZSS sa konala 30. IV. 1968. V jej uznesení sa o. i. hovorí, že „rokovala o základných otázkach, ktoré hýbu v súčasnosti našou spoločnosťou, o otázke federatívneho usporiadania štátoprávneho vzťahu našich národov a procese demokratizácie spoločenského života. Obe dve tieto spoločenské pohyby pokladajú slovenskí spisovatelia za jednotný a vzájomne podmienený prejav obrodného hnutia v našej vlasti a bezvýhradne ho podporujú.“

V 8. bode uznesenia čítame, že konferencia ZSS „nepovažuje odstúpenie troch členov redakčnej rady Kultúrneho života za akt, ktorý by vyjadroval názor celej spisovateľskej obce“. Konferencia pokladá KŽ za orgán ZSS a celej slov. inteligencie „najmä v dnešnom obrodnom procese. Ukladá výboru, aby vytvoril všetky podmienky pre znormlizovanie práce redakcie i redakčnej rady“ KŽ.

V diskusii na konferencii prehovoril aj L. Novomeský. Pri tejto príležitosti je nevyhnutné odcitovať aspoň túto časť jeho prejavu: „Pri poslednej vyčerpávajúcej porade o Kultúrnom živote som žiadal, aby som bol pozbavený účasti v jeho redakčnej rade hoci pre *neschopnosť*. Pre *neschopnosť* porozumieť tomuto demokratizačnému prúdu, jeho úprimnosti a tomu, že mu ide o socializmus, ktorý má byť duchom i literou demokracizmu naplnený. Darmo sa bude dušovať ako v októbri súdružka Jesenská, že jej „nejde o neobmedzenú slobodu tlače bez akýchkoľvek hraníc“, i ju napokon okrične náš „nekompromisný občan“, ktorého súdruh Maňák už privádza na scénu bez zábran a selekcie, že jej nemá čo zakazovať zapodievať sa povedzme i „rasistic-

kými názormi“ i „fašistickými náhľadmi“, ba aj úvahami (spočiatku len úvahami) o navrátení tovární a veľkostatkov do súkromného vlastníctva. Nemaľujem čerta na stenu, veď iste nik nepoprie, že aj skupiny „nekomunistických občanov“ u nás intenzívne v takýchto reláciách premýšľali — a nielen premýšľali! — a čo im zväzovalo ústa i ruky, bola práve komunistická strana, ktorá je teraz pod voľným vraj demokratickým odstreľom.

Rozumejte mi dobre! S menom a vládou — dokonca svojvládou — komunistickej strany sú spojené aj zahabujúce výčiny. Chcem byť pri akomkoľvek akte reparujúcom, reformujúcom a obrodzujúcom socializmus. No nechcem byť pri jeho likvidácii, hoci by sa tento neslávnostný obrad obratne maskoval demokratizačným hukom.“ (Texty uverejňujeme podľa KŽ, 1968, č. 18—21.)